

Behavioristický přístup ke zkoumání významu

Základní rys behaviorizmu:

snaha „vymýtit“ z psychologie vše mentální a subjektivní jako přímo nepozorovatelné, tj. nevědecké

Klasický behaviorismus: S-R paradigma

Pozdější fáze: S-O-R paradigma

Základní platforma: teorie učení

pojem podmiňování: klasické (Pavlov), operační (Skinner)

Behaviorismus jako historická záležitost

Psychosémantická teorie významu v rámci paradigmatu S-R

- nemůže být teorií významu ve vlastním smyslu (cokoliv mentálního je zde vyloučeno)
- význam je R, tzv. **verbální chování** (Skinner)
- verbální chování jako **naučený (podmíněný) reflex**
- řeč jako reakce na bezprostřední podněty
- omezená platnost

Psychosémantická teorie významu v rámci paradigmatu S-O-R

(MEDIÁČNÍ)

Mediátor: stav organismu vyvolaný podnětem;
podnět – primární (původní věc)
- sekundární (zástupný): slovo

Proces učení jako **sekundární zpevnování**

Paralela se sémiotickým trojúhelníkem

Výzkum pomocí sémantického diferenciálu

- Charles Osgood: obhájce mediační teorie
- rozlišení konotativního (emočního) a denotativního (symbolického) významu
- metafora n-rozměrného „sémantického prostoru“
- sémantický diferenciál

ŠKODA

rychlý 1-2-3-**4**-5 pomalý

drahý 1-2-3-**4**-5 levný

luxusní 1-2-3-4-**5** obyčejný

rozšířený **1**-2-3-4-5 nerozšířený

VW

rychlý 1-2-**3**-4-5 pomalý

drahý 1-2-3-**4**-5 levný

luxusní 1-2-3-4-**5** obyčejný

rozšířený **1**-2-3-4-5 nerozšířený

BMW

rychlý 1-**2**-3-4-5 pomalý

drahý **1**-2-3-4-5 levný

luxusní 1-**2**-3-4-5 obyčejný

rozšířený 1-2-3-**4**-5 nerozšířený

korelace – synonymie;

faktorová analýza + konstrukce sémantického prostoru

–hodnocení, síla, aktivita

Zlaté časy sémantického diferenciálu

- výzkumy s hodnocením různých objektů**
- výzkumy zaměřené na univerzální dimenze**
- mezikulturní výzkumy univerzality**
- konstrukce nonverbálních verzí/barevný sémantický diferenciál**

Kritika sémantického diferenciálu/Osgoodovy teorie

Z věcného hlediska:

- pokud je každý význam postižitelný třemi základními dimenzemi, je příliš zúžený prostor pro diferenciaci významů
- univerzální dimenze můžou být naprosto irelevantní vzhledem k popsání významu určitých objektů
- omezenost na jazykově zakotvené/jazykem popsateľné významy

Z metodologického hlediska:

- výsledky faktorové analýzy závisí na konkrétním zkoumaném souboru
- je obtížné udělat reprezentativní výběr adjektiv

Klady sémantického diferenciálu/Osgoodovy teorie

Docenění **emočních/prožitkových aspektů významu**
(paradoxně v rámci behavioristické teorie)

Konotativní nasycenost: literární texty – emoční významy, vědecký jazyk –
denotativní významy